

HRVATSKA

REPUBLIKA HRVATSKA

Predsjednik države: **Ivo Josipović (zamijenio Stjepana Mesića u veljači)**

Predsjednica Vlade: **Jadranka Kosor**

Smrtna kazna: **ukinuta za sva kaznena djela**

Broj stanovnika: **4.4 milijuna**

Očekivana životna dob: **76.7 godina**

Stopa smrtnosti djece ispod 5 god. (m/ž):

8/7 na 1,000

Pismenost odraslih: **98.7 posto**

Usprkos pritisku međunarodne zajednice, napredak u procesuiranju zločina počinjenih tijekom rata 1991. -1995. i nadalje se odvija usporeno. Mnogi zločini koje su navodno počinili pripadnici Hrvatske vojske i policijskih snaga ostali su neriješeni. Predsjednik je poduzeo neke političke napore u smjeru suočavanja s ratnom prošlosti. Međutim, i vlada i pravosudna tijela propustila su provesti ciljanu akciju usmjerenu na rješavanje pitanja ratnih zločina. Diskriminacija Roma, hrvatskih Srba i pripadnika LGBT zajednice se nastavila.

Pozadina

Pregovori za pristupanje EU su se nastavili i nekoliko je pregovaračkih poglavlja uspješno zatvoreno. U lipnju su otvoreni pregovori o pravosuđu i temeljnim pravima, a EU je postavila točno određena mjerila.

U prosinačkom izvještaju Vijeću sigurnosti UN-a, Glavni tužitelj Međunarodnog kaznenog suda za bivšu Jugoslaviju (ICTY) navodi da je Hrvatska ponovno propustila predati sve tražene vojne dokumente vezane za "Operaciju Oluja", vojnu akciju velikih razmjera koju je 1995. vodila Hrvatska vojska.

Pravosudni sustav - zločini prema međunarodnom pravu

Napredak u procesuiranju zločina počinjenih tijekom rata 1991.-1995. i dalje se odvijao usporeno.

Kapacitet hrvatskog pravosudnog sustava za procesuiranje ratnih zločina i dalje je bio nizak. U prosjeku se rješavalo manje od 18 predmeta godišnje.

Stotine predmeta, posebno onih u kojima su žrtve bili hrvatski Srbi, a navodni počinitelji pripadnici Hrvatske vojske i policijskih snaga, i dalje je neriješeno.

Sudovi koji rješavaju ove predmete nastavili su primjenjivati Opći kazneni zakon iz 1993. koji nije usklađen s međunarodnim standardima. Zakon ne sadrži jasne definicije ključnih instituta kaznenog prava kao što su načelo zapovjedne odgovornosti, ratni zločini spolnog nasilja i zločini protiv čovječnosti. Njegova je primjena dovela do neprocesuiranja mnogih zločina.

Nastavila su se zastrašivanja svjedoka u sudnici. Mjere kojima se osigurava podrška i zaštita žrtvama i svjedocima i dalje su nedostatne. Samo četiri suda u Hrvatskoj imaju dostatne resurse i osoblje za pružanje podrške svjedocima.

Zakoni doneseni 2003. radi rješavanja pitanja koja onemogućavaju procesuiranje ratnih zločina i dalje se mahom ne primjenjuje. Politička volja za provođenjem reformi pravosudnog sustava i rješavanjem nekažnjivosti velikim dijelom ne postoji.

Nadležna tijela su propustila osigurati mogućnost repatrijacije žrtvama rata i njihovim obiteljima.

■ U srpnju je Vrhovni sud potvrdio presudu Branimiru Glavašu i petorici, kojima je 2009. utvrđena krivnja na zagrebačkom Županijskom sudu za zločine počinjene u Osijeku protiv hrvatskih Srba tijekom rata. Međutim, Vrhovni je sud smanjio kazne uz široku primjenu olakotnih okolnosti. Neke olakotne okolnosti, primjerice činjenica da su okrivljenici bili pripadnici Hrvatske vojske, u suprotnosti su s međunarodnim standardima. Ranije, u svibnju 2009., Branimir Glavaš, koji ima bosansku putovnicu, pobjegao je u Bosnu i Hercegovinu (BiH). U rujnu 2010. je Državni sud BiH potvrdio srpanjsku presudu Vrhovnog suda Republike Hrvatske, što je dovelo do uhićenja Branimira Glavaša 28. rujna. U listopadu 2010., Ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminala je pokrenuo istragu protiv pet osoba, uključujući i jednog zastupnika hrvatskog Sabora. U lipnju i srpnju, ova je grupa navodno pokušala regrutirati ljude za podmićivanje sudaca koji su donosili odluku u predmetu Branimira Glavaša kako bi se osigurala povoljnija presuda.

■ U ožujku je Vrhovni sud Republike Hrvatske potvrdio osuđujuću presudu Mirku Norcu i oslobađajuću presudu Rahimu Ademiju, koje je donio zagrebački Županijski sud 2008. godine. Obojica su bila optužena za ratne zločine, uključujući ubojstvo, nečovječno postupanje, pljačku i uništavanje imovine, protiv civila i ratnih zarobljenika hrvatskih Srba tijekom ratnih operacija 1993. U svojoj presudi, Vrhovni sud Republike

Hrvatske je smanjio presudu izrečenu Mirku Norcu sa sedam na šest godina zatvora, uz primjenu olakotnih okolnosti, od kojih su mnoge bile suprotne međunarodnom pravu. Te okolnosti su uključivale činjenice da su zločini počinjeni tijekom zakonite vojne akcije Hrvatske vojske i da je Norac sudjelovao u ratu za neovisnost. U lipnju, Povjerenik za ljudska prava Vijeća Europe je zahtijevao od hrvatskih vlasti poduzimanje učinkovitih mjera kojima se osigurava da se procesuiranje u predmetima ratnih zločina vodi na nepristran način, neovisno o navodnom etničkom ili drugom podrijetlu počinitelja te sukladno općoj zabrani diskriminacije. Zaključio je da služenje u Hrvatskoj vojsci ili policijskim snagama ne može biti olakotna okolnost kod ozbiljnih kršenja ljudskih prava.

U studenom je Europska Komisija, u svom izvještaju o napretku Hrvatske, primijetila da je neprocesuiranje ratnih zločina i dalje problem, posebno kada su žrtve bile srpske nacionalnosti, a navodni počinitelji pripadnici Hrvatske vojske.

■ 10. prosinca je u Zagrebu uhićen Tomislav Merčep. U izvještaju objavljenom dan ranije, Amnesty International ga je imenovao kao jednog od nekolicine visoko pozicioniranih pojedinaca osumnjičenih za ratne zločine. Istraga protiv Tomislava Merčepa uključivala je i njegovu navodnu zapovjednu odgovornost za nezakonito ubojstvo i prisilni nestanak 43 osobe u Zagrebu i Pakračkoj Poljani tijekom rata 1991.-1995.

Međunarodna pravda

Pred Sudom u Haagu vodili su se postupci u nekoliko predmeta vezanih za zločine prema međunarodnom pravu, počinjeni na hrvatskom teritoriju tijekom rata 1991.-1995.

■ Od srpnja do rujna, Tužitelj Suda i timovi obrane su iznijeli svoje završne riječi u predmetu protiv tri umirovljena hrvatska generala, Ante Gotovine, Ivana Čermaka i Mladena Markača. Bili su okrivljeni po devet točaka optužnice za zločine protiv čovječnosti i povrede ratnog prava ili običaja, a koji su zločini navodno počinjeni protiv srpske populacije u 14 općina u južnim dijelovima Hrvatske 1995. godine tijekom "Operacije Oluja". Objava presude se očekuje u 2011. godini.

I dalje se polemiziralo o spremnosti Hrvatske na suradnju s Uredom Glavnog Tužitelja Suda. U srpnju, Sudbeno vijeće je naglasilo da su hrvatske vlasti dužne surađivati, ali je ipak odbilo Tužiteljev zahtjev za donošenjem naloga vlastima da podastru dokaze vezane za predmet. Sudbeno vijeće je primijetilo da, zbog prirode postupka, nije u mogućnosti ustanoviti bi li vlasti bile u mogućnosti postupiti prema nalogu da je takav nalog bio donesen. Sudbeno vijeće se također suzdržalo od odlučivanja o tome postoje li traženi dokumenti.

■ Nastavio se sudski postupak protiv Vojislava Šešelja, koji je bio optužen za zločine u BiH, Hrvatskoj i Srbiji (Vojvodini). Optužen je prema nekoliko točaka optužnice vezano za zločine protiv čovječnosti, kao što su progone po političkoj, rasnoj ili religijskoj osnovi, deportacije i nečovječne radnje. Optužnica je uključivala povrede ratnog prava ili običaja kao što su ubojstva, mučenje, okrutno postupanje, uništavanje sela ili devastaciju koja nije opravdana vojnom nužnošću, uništavanje ili namjerno nanošenje štete ustanovama namijenjenima religijskim potrebama ili obrazovanju, te pljačku javne ili privatne imovine.

■ Suđenje Momčilu Perišiću, koje je uključivalo optužbe vezane za granatiranje Zagreba u svibnju

1995., nastavilo se pred Sudbenim vijećem Suda. U studenom, Sudbeno vijeće je usvojilo Tužiteljev podnesak za uvođenje novih dokaza u predmetu.

■ Suđenje Jovici Stanišiću i Franku Simatoviću se nastavilo. Optužbe su uključivale rasni i vjerski progon, ubojstvo, deportaciju i nečovječne radnje protiv nesrpske populacije na hrvatskim područjima pod srpskom kontrolom tijekom rata 1991.-1995. U listopadu, u predmetu su podastrijeti novi dokazi. Tijekom godine, Sudbeno vijeće je prilagodilo raspored ročišta kako bi se izašlo u susret Jovici Stanišiću koji je imao zdravstvenih problema. Smrt glavnog odvjetnika Franka Simatovića 2009. godine je također dovela do usporavanja postupka.

■ U prosincu, Žalbeno je vijeće Haškog suda izmijenilo presudu Veselinu Šljivančaninu za pomaganje i poticanje na ubojstvo 194 ratnih zarobljenika nakon pada Vukovara 1991. Kao rezultat toga, Vijeće je smanjilo Šljivančaninovu kaznu sa 17 na 10 godina zatvora.

Sloboda okupljanja

Razlozi za zabrinutost javili su se oko prava na slobodu okupljanja kada je najmanje 140 ljudi zadržano na kraće vrijeme tijekom mirnih demonstracija u Zagrebu 15. srpnja.

Prosvjede je organizirala građanska inicijativa Pravo na grad kako bi zaštitila Varšavsku ulicu u povijesnom dijelu grada Zagreba

od djelomičnog uništenja tijekom gradnje ulazno-izlazne rampe trgovačkog centra. Građevinski radovi su uključivali sječú stabala i pretvaranje javne šetnice u ulaz na privatno vlasništvo.

Diskriminacija

Etničke manjine

Romi su i dalje bili suočeni s diskriminacijom u pogledu dostupnosti ekonomskih i socijalnih prava, uključujući obrazovanje, zapošljavanje i stanovanje. Mjere koje su vlasti poduzele i dalje su nedostatne. U ožujku, Veliko vijeće europskog Suda za ljudska prava je objavilo svoju presudu u predmetu *Oršuš i drugi protiv Hrvatske*. Veliko vijeće je zaključilo da je smještaj 14 romskih školaraca 2002. godine u odvojene razrede, temeljem njihovog nedovoljnog poznavanja hrvatskog jezika, dovelo do diskriminacije temeljem nacionalnosti. Konkretno, Veliko vijeće je zaključilo da testovi koji su trebali odrediti smještanje djece u isključivo romske razrede nisu utvrđivali jezične vještine kako je tvrdila Vlada, već su samo služili utvrđivanju njihovog općeg psihofizičkog stanja. Kada su djeca smještena u isključivo romske razrede, nisu poduzete nikakve druge mjere kojima bi se riješio njihov navodni manjak znanja hrvatskog jezika. Slijedom toga, nije postojao nikakav sustav nadzora napretka djece u učenju hrvatskog. Nastavni program koji je izvođen isključivo u romskim razredima bio je značajno smanjen i imao je oko 30 posto manje sadržaja nego li program koji se provodio u ostalim razredima.

U lipnju 2010., Povjerenik za ljudska prava Vijeća Europe izvijestio je da se u nekim školama u državi nastavlja "de facto segregacija" romskih učenika. U srpnju, posebna izvjestiteljica UN-a za adekvatno stanovanje posjetila je Hrvatsku i zaključila da je trenutačna situacija sa stanovanjem uvelike obilježena naslijeđem oružanog sukoba te tranzicijom iz društvenog vlasništva nekretnina u tržište privatnog vlasništva. Ovo je utjecalo na najranjivije grupe, uključujući Rome i hrvatske Srbe. Izvjestiteljica je također izrazila zabrinutost oko životnih uvjeta u romskim naseljima. Nadalje, primijetila je da su više od 70,000 hrvatskih Srba i dalje izbjeglice koji borave u susjednim državama, od čega je njih 60,000 u Srbiji.

Prava osoba lezbijske, gay, biseksualne i transrodne orijentacije

Dana 19. lipnja održan je Zagreb Pride. Petstotinjak sudionika je štitila policija i nisu zabilježeni veći incidenti. Međutim, kada je završilo glavno događanje, grupa mladih muškaraca je fizički napala dvojicu sudionika. Pokrenuta je istraga kako bi se identificirali odgovorni, ali do kraja godine istraga nije donijela rezultata.

Posjete/Izvještaji Amnesty Internationala

□ Delegati Amnesty Internationala posjetili su Hrvatsku u siječnju, ožujku-travnju i prosincu.

_ Hrvatska: Kratki izvještaj Odboru Ujedinjenih naroda protiv mučenja (EUR 64/001/2010)

_ Kratki izvještaj Europskoj komisiji i državama članicama Europske unije (EU) o napretku Republike Hrvatske u procesuiranju ratnih zločina (EUR 64/002/2010)

_ Iza zida šutnje: Procesuiranje ratnih zločina u Hrvatskoj (EUR 64/003/2010)

_ Hrvatska: Vlasti moraju jamčiti slobodu okupljanja (EUR 64/004/2010)

_ Uhićen hrvatski osumnjičenik za ratne zločine, 10. prosinca 2010.